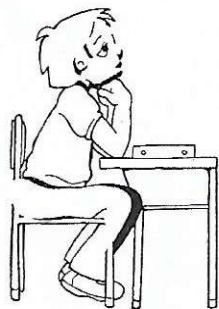

Οικογένειες λέξεων

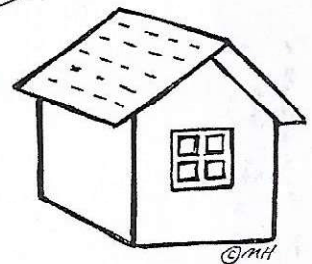
Όλες οι παράγωγες και οι σύνθετες λέξεις που γίνονται από την ίδια απλή λέξη λέγονται συγγενικές λέξεις. Οι συγγενικές λέξεις σχηματίζουν όλες μαζί μια οικογένεια λέξεων.

π.χ.	Παράγωγες λέξεις σπιτάκι σπιταρόνα σπιτικός σπιτίσιος	Απλή λέξη σπίτι	Σύνθετη λέξη κουκλόσπιτο σπιτονοικοκύρης σπιτόγατος φτωχόσπιτο
------	--	---------------------------	---

Οικογένεια λέξεων

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να συμπληρώσεις τις στήλες με τις λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

σώμα	ψυγείο	κήπος
.....
.....
.....
.....

2. Να γράψεις δίπλα σε κάθε ουσιαστικό ένα ρήμα και ένα επίθετο που ανήκουν στην ίδια οικογένεια μ' αυτό.

	Ρήμα	Επίθετο
✓ γειτονιά	γειτονεύω	γειτονικός
✓ εργάτης
✓ φως
✓ ταξίδι
✓ διδασκαλία
✓ χορός
✓ μαύρισμα

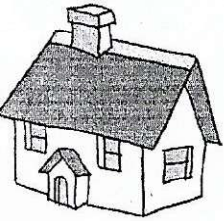
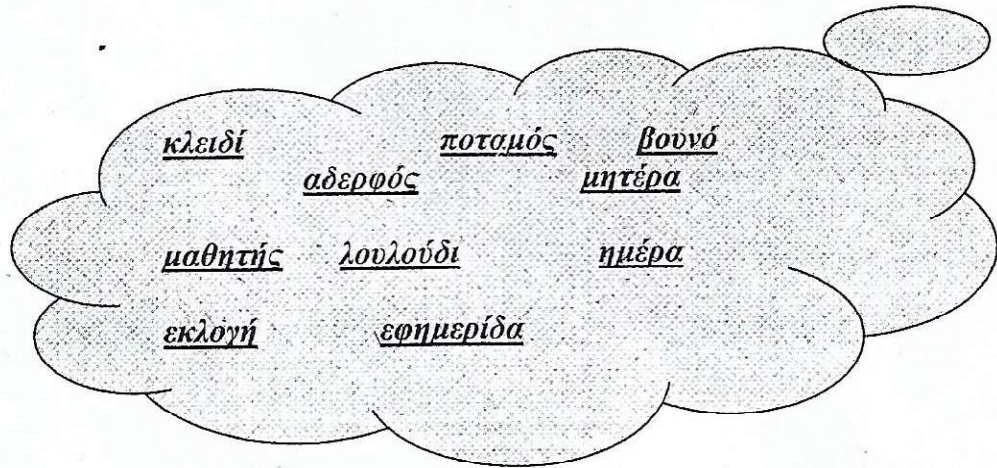
3. Να χωρίσεις τις λέξεις από το διπλανό πλαίσιο σε οικογένειες λέξεων.

- ☺ ψάρεμα,.....
-
- ☺ υποθαλάσσιος,.....
-
- ☺ γραφείο,.....

θαλασσινός, συγγραφέας,
 παράδειο, ακροθαλασσιά,
 ψαρόσουπα, γραφή,
 παραγορά, γράφω,
 περιγραφή, λιμνοθάλασσα,
 ψαρόβαρκα, θαλασσοπούλι,
 ψαράς, γράμμα,
 παραθαλάσσιος,
 παράγραφος

Τα παιδικά μου παιχνίδια

. Βάλε τα ουσιαστικά που είναι μέσα στο συννεφάκι στις προτάσεις που ακολουθούν στη γενική πτώση, όπου ταιριάζει το καθένα στον αριθμό που πρέπει.

- ❖ Τα νεράχύνονται στη θάλασσα.
- ❖ Η γιορτήείναι το Μάιο.
- ❖ Τα ονόματαγράφονται με κεφαλαίο.
- ❖ Έχασα την αλυσίδα μου.
- ❖ Οι κορυφέςήταν χιονισμένες.
- ❖ Την ημέραπήγα μαζί με τον πατέρα μου για να ψηφίσει.
- ❖ Πήρα το ποδήλατομου για να κάνω βόλτα.
- ❖ Ο παππούς μου δεν μπορεί να διαβάσει τα ψιλά γράμματα
- ❖ Οι τσάντεςμερικές φορές είναι πολύ βαριές.

Συλλαβίζω τις παρακάτω λέξεις:

θάλασσα

θρανίο

σύννεφο

άσπρο.....

οικογένεια

αυτός

«Αγαπητό μου ημερολόγιο!» ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Τα ουσιαστικά που φανερώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα λέγονται **κύρια ονόματα**. Τα κύρια ονόματα γράφονται με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα.

Κύρια ονόματα είναι:

- τά ονόματα των ανθρώπων
π.χ. Λεωνίδας, Δήμητρα, Παπαδόπουλος
- τα ονόματα των ημερών και των μηνών
π.χ. Τρίτη, Κυριακή. Μάρτιος, Ιούλιος
- τα ονόματα των γιορτών
π.χ. Χριστούγεννα, Πάσχα, Θεοφάνεια, Άγιος Δημήτριος
- τα ονόματα των ηπείρων, χωρών, των πόλεων, και των δρόμων
π.χ. Ευρώπη, Ελλάδα, Αθήνα, Ηράκλειο, Ερμού, Τσιμισκή,
- τα εθνικά ονόματα
π.χ. Έλληνας, Άγγλος, Κερκυραίος
αλλά ελληνικός, αγγλικός → (επίθετα)
- τα ονόματα των νησιών, των βουνών, των ποταμών των λιμνών, των θαλασσών, των χερσονήσων και των κόλπων
π.χ. Κρήτη, Ρόδος, Όλυμπος, Αξίος, Βόλβη, Αιγαίο, Σιθωνία, Στρυμονικός
- τα ονόματα των έργων τέχνης και των λογοτεχνικών έργων
π.χ. Παρθενώνας, Λευκός Πύργος, Άξιον Εστί, Ο μικρός πρίγκιπας
- οι λέξεις Θεός, Χριστός, Παναγία και τα συνώνυμά τους:
Πανάγαθος, Μεγαλόχαρη, Παντοδύναμος κτλ.

ΛΕΞΗΘΕΣ

1. Να βρεις στο παρακάτω κείμενο τα κύρια ονόματα και να τα ξαναγράψεις με κεφαλαίο.
 Το περασμένο σαββατοκύριακο ο κύριος ανέστης παπαγιάννης πήγε στη Θεσσαλονίκη. Μαζί του ταξίδεψαν η γυναίκα του, η κυρία στέλλα, και τα δυο παιδιά τους, ο τίμος και η μαρίνα. Έμειναν σ' ένα ξενοδοχείο στο κέντρο της πόλης. Έκαναν τα ψώνια τους στην οδό ερμού, περπάτησαν κατά μήκος του λιμανιού, απόλαυσαν τον καφέ τους στην πλατεία αριστοτέλους και έβγαλαν φωτογραφίες το άγαλμα του μεγάλου αλεξάνδρου. Επέστρεψαν στην αθήνα το βράδυ της κυριακής.
2. Να συμπληρώσεις στις παρακάτω λέξεις τα πρώτα γράμματα που λείπουν με κεφαλαία ή με μικρά.
 - Η Ελλάδα φημίζεται για την ελληνική φέτα.
 - Το ατρινό καρναβάλι είναι το πιο γνωστό απ' όλα.
 - Το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας είναι ο ειραιάς.
 - Η ασία είναι η μεγαλύτερη ήπειρος του κόσμου.
 - Για να φας αινέζικα φαγητά δεν είναι απαραίτητο να ταξιδέψεις στην αίνα.
 - Το αββατο θα παρακολουθήσουμε στο εγαρο ουσικής τη φιλαρμονική ορχήστρα της αωσίας.

Το όνομά μου:

ΠΡΟΣΟΧΗ : Δεν !!! είναι κύρια ονόματα (δηλαδή γράφονται με μικρό):

- ☺ οι τέσσερις εποχές
- ☺ τα ονόματα οπαδών θρησκειών (χριστιανός, μουσουλμάνος)
- ☺ τα επίθετα που προέρχονται από ονόματα γιορτών και εθνικών (Χριστούγεννα → χριστουγεννιάτικος, Ιταλός → ιταλικός)

1. Γράψω από δύο κύρια ονόματα σε κάθε ομάδα:

- ☺ Ονόματα ανθρώπων : _____
- ☺ Ονόματα χωρών : _____
- ☺ Ονόματα κατοίκων χωρών : _____
- ☺ Ονόματα πόλεων : _____
- ☺ Ονόματα βουνών : _____
- ☺ Ονόματα μηνών : _____

2. Ο Οδυσσέας έγραψε στο ημερολόγιό του τις εντυπώσεις του από την πρόσφατη εκδρομή του στην Κρήτη. Υπογραμμίζω τα κύρια ονόματα και τα διορθώνω πάνω στο κείμενο με μαύρο στυλό ,αν έχω:

9
_____ τρίτη 7 οκτωβρίου

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Την παρασκευή, εγώ και ο αδερφός μου ο ερμής, φύγαμε για την κρήτη. Ταξιδέψαμε με το πλοίο «καζαντζάκης» και περάσαμε υπέροχα. Πρωί πρωί ξεκινήσαμε να γνωρίσουμε το νησί. Μείναμε στο ηράκλειο, στο ξενοδοχείο «ατλαντίς».

Ο πατέρας είπε πως το ηράκλειο βρίσκεται ανάμεσα σε δυο οροσειρές, την ίδια και τη δίκητη. Επισκεφτήκαμε το περίφημο μινωικό παλάτι στην κνωσό με τις μεγαλοπρεπείς τοιχογραφίες και τον πασίγνωστο θρόνο του βασιλιά μίνωα.

Απ' την εκδρομή αυτή θα θυμάμαι πάντα την κνωσό, το αρχαιολογικό μουσείο και τον τάφο του μεγάλου συγγραφέα νίκου καζαντζάκη.

«Αγαπητό μου ημερολόγιο»

Τα βοηθητικά ρήματα είμαι και έχω

Ενικός αριθμός

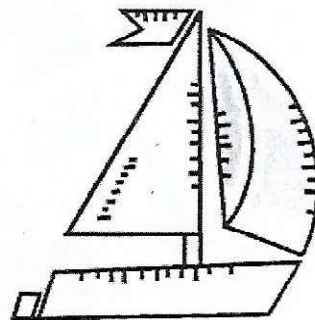
α' πρόσωπο	εγώ	είμαι	εγώ	έχω
β' πρόσωπο	εσύ	είσαι	εσύ	έχεις
γ' πρόσωπο	αυτός, ή, ό	είναι	αυτός, ή, ό	έχει

Πληθυντικός αριθμός

α' πρόσωπο	εμείς	είμαστε	εμείς	έχουμε
β' πρόσωπο	εσείς	είστε	εσείς	έχετε
γ' πρόσωπο	αυτοί, ές, ά	είναι	αυτοί, ές, ά	έχουν

Συμπληρώνω τις προτάσεις με το ρήμα είμαι, στην κατάλληλη μορφή.

- Παππού πού _____;
- Αγόρι μου, _____ στον κήπο και ποτίζω τις τριανταφυλλιές.
- Η γιαγιά πού _____;
- Πήγε στο φαρμακείο να αγοράσει τα φάρμακά της.
- Παππού, τώρα που _____ μαζί στον κήπο, θα μου δείξεις πώς κόβεις τα τριαντάφυλλα χωρίς να σε πληγώνουν τ' αγκάθια;
- Παιδί μου, θα στο δείξω όταν θα είσαι μαζί με τη Λένα. Θέλω να _____ και οι δύο μαζί.

1. Γράφω σε όλα τα πρόσωπα την πρόταση:

Δεν έχω πυρετό, αλλά είμαι άρρωστος.

2. Να αντιστοιχίσεις τις προτάσεις με τη σημασία τους, προσέχοντας τη σημασία του ρήματος είναι στις προτάσεις.

Είμαι από την Καλαμάτα. •

Η γόμα είναι του Πέτρου. •

Ποιος είναι για εξέταση; •

Είμαι της γνώμης να πας •

στο γιατρό.

Τι είναι και είσαι σήμερα •
κακόκεφη;

• Τι συμβαίνει σήμερα και δεν είσαι στις καλές σου;

• Πιστεύω ότι πρέπει να επισκεφτείς το γιατρό.

• Ποιανού είναι η σειρά να εξεταστεί;

• Κατάγομαι από την Καλαμάτα.

• Η γόμα ανήκει στον Πέτρο.

3. Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού.

• Αυτοί είναι φίλοι μας. _____

• Έχουν πρόβλημα με τα παιδιά τους. _____

• Είμαστε έτοιμοι να φύγουμε. _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Τα παιδικά μου παιχνίδια

Για να βρούμε το ουσιαστικό που βρίσκεται σε Γενική πτώση, ρωτάμε ποιανού - ποιανής - τίνος για τον ενικό αριθμό και ποιανών - τίνων για τον πληθυντικό αριθμό.

π.χ. Η αυλή του σχολείου είναι πεντάκάθαρη. [ποιανού;] του σχολείου [Γενική]

Η σκούπα της καθαρίστρας χάλασε. [ποιανής;] της καθαρίστρας [Γενική]

Τα πρόσωπα των μαθητών είναι χαρούμενα. [τίνων;] των μαθητών [Γενική]

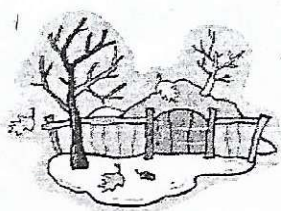
Τα άρθρα της γενικής

ΓΕΝΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ
ΑΡΣΕΝΙΚΟ	του	των
ΘΗΛΥΚΟ	της	των
ΟΥΔΕΤΕΡΟ	του	των

Στο παρακάτω κείμενο υπογραμμίζω τα ουσιαστικά που είναι σε πτώση γενική.

Τ Ο Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ο

Πέρασαν οι μέρες του καλοκαιριού. Ήρθαν οι μέρες του φθινοπώρου. Οι αυλές των σχολείων γέμισαν χαρούμενες φωνές. Οι τσάντες των μαθητών γεμάτες με βιβλία και τετράδια. Το πράσινο της φύσης άρχισε να κιτρινίζει. Τα φύλλα των δέντρων αργοπεθαίνουν. Η διάρκεια της μέρας μικρύνει. Οι φωλιές των χελιδονιών είναι άδειες. Το νερό της βροχής ξεδιψά το διψασμένο χώμα. Ο τρύγος των αμπελιών ξεκίνησε. Η κούραση του γεωργού περισσεύει. Οι κόποι των προσπαθειών του θα πληρωθούν.

Ξαναγράφω τα ζευγάρια των ουσιαστικών, βάζοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική, στον αριθμό που βρίσκεται. Με βοηθά το παράδειγμα.

η πόρτα - το σπίτι	η πόρτα του σπιτιού
η χαίτη - τα άλογα	η χαίτη των αλόγων
το κουδούνισμα - το τηλέφωνο
το όπλο - ο κυνηγός
η ποδιά - η μαγείρισσα
ο θόρυβος - οι μηχανές
ο αγώνας - οι γεωργοί
το άρωμα - τα λουλούδια

Δημιουργώ σύνθετες λέξεις.

Το [Σάββατο και Κυριακή] θα πάμε εκδρομή στο χιονοδρομικό κέντρο του Λαϊλιά.

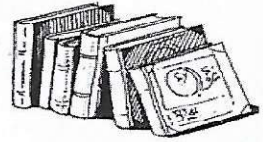
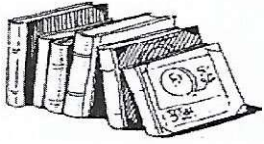
Η ελληνική σημαία είναι [γαλανή και λευκή]
.....

Η μητέρα βάζει στο τραπέζι τα [μαχαίρια και πιρούνια]
.....

Στη γειτονιά μας έχουμε έναν [παιδί και τόπος]
..... και παίζουμε τρελά παιχνίδια.

Τα χριστουγεννιάτικα φωτάκια [ανάβουν και σβήνουν]
.....

Τα παιδικά μου παιχνίδια!

Για να βρεις τα ουσιαστικά που είναι σε γενική πτώση, απάντησε στην ερώτηση «ποιανού; ποιανής; τίνος; ποιανών;».

π.χ. Ποιανού είναι το τετράδιο; - Του Νίκου.
 Ποιανής είναι η τσάντα; - Της Αλίκης.
 Τίνος είναι το καρότσι; - Του μωρού.

Όλα τα ουσιαστικά σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε **-ων**.
 π.χ. των φρουρών των χωρών των κουτιών

Τα άρθρα της γενικής

Γένος	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
αρσενικό	του επιβάτη	των επιβατών
θηλυκό	της συλλογής	των συλλογών
ουδέτερο	του σαλονιού	των σαλονιών

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψεις τη γενική ενικού και πληθυντικού των παρακάτω ουσιαστικών.

Ονομαστική ενικού

- α. ο άνθρωπος
- β. το κουδούνι
- γ. η εφημερίδα
- δ. ο σύλλογος
- ε. η συνταγή
- στ. το χωριό
- ζ. ο ναύτης

Γενική ενικού

Γενική πληθυντικού

2. Να σχηματίσεις φράσεις βάζοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική ενικού.

- το πλάτος – ο δρόμος → το πλάτος του δρόμου
- οι σελίδες – το βιβλίο → _____
- οι στίχοι – το τραγούδι → _____
- η δύναμη – η ταχύτητα → _____
- η φωλιά – το πουλί → _____

3. Να σχηματίσεις φράσεις βάζοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική πληθυντικού.

- τα μαγαζιά – οι έμποροι → τα μαγαζιά των εμπόρων
- οι επιβάτες – τα καράβια → _____
- τα φτερά – οι άγγελοι → _____
- το μέλι – οι μέλισσες → _____
- οι βάρκες – οι ψαράδες → _____

4. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το κατάλληλο ουσιαστικό από το διπλανό πλαίσιο, γράφοντάς το στη γενική μαζί με το άρθρο του.

- Το κρέας _____ είναι πολύ νόστιμο.
- Οι ημέρες _____ σε λίγο τελειώνουν.
- Ο σκύλος του βοσκού είναι ο φύλακας _____ του.
- Οι ταχυδρόμοι ξέρουν τα ονόματα όλων _____.
- Το βούρτσισμα _____ πρέπει να γίνεται καθημερινά.
- Σήμερα δίνονται οι έλεγχοι _____.

το κοπάδι, το δόντι, η διακοπή, ο δρόμος, ο μαθητής, το μοσχάρι

1. Να γράψεις ρήματα από το συννεφάκι στη σωστή στήλη.

Ενεργητική φωνή -ω	Παθητική φωνή -μαι

κοιμάμαι, αγγίζω, ξύνω, ψήνομαι, αφήνω, ράβω,
σκέφτομαι, σκουπίζω, χτενίζομαι, βάφομαι,
σηκώνω, πληγώνομαι

2. Υπογραμμίζω τα ρήματα και τα γράφω στο α' πρόσωπο:

- Ο ήλιος ανατέλλει. εγώ ανατέλλω
- Μαγειρεύει η μητέρα. _____
- Η βάρκα κουνιέται. _____
- Πέφτουν τα φύλλα. _____
- Ο Δημήτρης αναλογίζεται. _____

3. Γράφω τα ρήματα στην αντίθετη φωνή:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
πλένω	_____
καθαρίζω	_____
_____	στενοχωριέμαι
γράφω	_____
_____	κουνιέμαι
_____	σηκώνομαι
ζεσταίνω	_____

2. Ξεχωρίζω τα κύρια ονόματα από το πλαίσιο και τα γράφω με κεφαλαίο.

γιορτή, παναγιώτα, όλυμπος,
γόμα, ιούνιος, δωμάτιο,
τοίχος, δευτέρα, καναδάς,
ποτήρι, χριστούγεννα, βιβλίο,
έλληνας, αντωνόπουλος

Ξαναληπτικές ασκήσεις 2ης ενότητας

Όνοματεπώνυμο:

Βαθμός επίδοσης:

Ημερομηνία:

1 Παρατήρησε τις προτάσεις, συμπλήρωσε τα γράμματα που λείπουν και τόνισε όπου χρειάζεται.

Όταν το Σάβ.....το χτύπησε το κουδούνι και είδαμε στην πόρτα τον κ.....νούριο μας γ.....τονα, σαστίσαμε. Ήταν ένας ευγεν.....κός κύριος με άσπρα μαλ.....ά και ρυτιδιασμένο πρ.....σ.....πο. Κρατούσε από το χέρι τα τρία εγ.....νια του, που με βλέμμα παρακλητικό μας ζητούσαν να π.....ξουμ..... μαζί τους ποδόσφαιρο.

Σκέφτομ..... πως αυτό που τελικά αγαπώ περισσότερο στη γ.....τονιά μου είναι οι φ.....λοι μου. Μαζί τους παίζω ή σ!.....ζ.....τώ χωρίς ποτέ να τσακ.....νομαι. Είναι πάντοτε δίπλα μου κάθε φορά που τους χρειάζομ.....

Κάθε Τρ.....τη και Πέ.....τη κάνουμε προπόνηση με την ομάδα ποδοσφαίρου και κάθε Κ.....ριακή παίζουμε φιλικά παιχνίδια με άλλες ομάδες.

2 Στο κείμενο που έγραψε η Βασιλική υπάρχουν πολλά ορθογραφικά λάθη. Υπογράμμισε τις λέξεις που έχουν γραφτεί λάθος και γράψ' τες σωστά στο χώρο που ακολουθεί.

Το περασμένο καλοκαίρι, και συγκεκριμένα τον Ιούλιο, πήγαμε εκδρομή στην Πάργα. Πέρασαμε υπέροχα. Επισκεφθήκαμε τις πηγές του ποταμού αχέροντα και δίπλα στις όχθες του κάναμε ιππασία μαζί με τη φίλη μου τη Μαρκέλλα. Το δικό μου άλογο το έλεγαν Πίσσα, επειδή ήταν μαύρο. Πήγαμε και στο εκκλησάκι της Παναγίας και ανάψαμε κεράκια. Επισκεφθήκαμε και τα νησάκια που βρίσκονται απέναντι, τους Παξούς. Πήγαμε μ' ένα ξύλινο καΐκι, τη «μιράντα». Τον Αύγουστο επιστρέψαμε στην Αθήνα με τις καλύτερες εντυπώσεις.

Ξαναγράφω σωστά:

.....

.....

.....

.....

3 Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με το σωστό τύπο των ρημάτων «έχω» και «είμαι» στον ενεστώτα.

- α) καταλάβει πόσο δύσκολο να λύσετε αυτό το πρόβλημα;
- β) Ο γυμναστής πολύ χαρούμενος που η ομάδα μας μόνο νίκες στο σχολικό πρωτάθλημα.
- γ) Εγώ και ο αδερφός μου ο Νίκος δίδυμοι. και μια μικρότερη αδερφή, την Ελπίδα.
- δ) υποχρεωμένοι να επιστρέψετε τα βιβλία που σας δώσει.
- ε) Το ποδήλατο που εσύ ιδανικό για εκδρομές στο βουνό.

4 Βοήθησε την Κίρκη να συμπληρώσει τα κενά με τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στο σωστό τύπο. Το παράδειγμα θα σε βοηθήσει.

- α) Το χρώμα του τοίχου είναι λευκό. (χρώμα, τοίχος)
- β) Το έχει χαλάσει. (φωτιστικό, δωμάτιο)
- γ) Η ήταν καθαρή. (αυλή, σπίτι)
- δ) Ο υπάλληλος έλεγξε τα (εισιτήριο, επισκέπτης)
- ε) Ο δάσκαλος διόρθωσε τα (διαγώνισμα, μαθητής)
- στ) Ο παππούς μάς έδειξε τις (φωλιά, πουλί)

5 Συμπλήρωσε τα κενά με τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό τύπο του ενεστώτα.

- α) Ο γεωργός κλαδεύει (κλαδεύω) τα δέντρα.
- β) Το πλοίο που θα ταξιδέψουμε (ονομάζομαι) «Φαιστός».
- γ) Η γιαγιά (ονειρεύομαι) να ταξιδέψει στην Αμερική.
- δ) Μην (ψάχνω) εδώ. Εκεί να ψάξετε.
- ε) Μην (αφήνω) μόνη της τη μικρή σας αδερφή.
- στ) Τα προϊόντα μας (παρασκευάζομαι) από αγνά υλικά.

6 Συμπλήρωσε τον πίνακα, ώστε τα ρήματα να είναι γραμμένα και στις δύο φωνές.

Ενεστώτης φωνή	Παθητικός φωνή
δικάζω	
στολίζω	λύνομαι
	ντύνομαι
αφαιρώ	συζητιέμαι
βρίσκω	
κρατάω/κρατώ	δανείζομαι
	συναντιέμαι